

Kruno Prijatelj

SLIKA SPLITA IZ 1874. GODINE DANSKOG SLIKARA PETERA KORNBECKA

UDK: 75 P. Kornbeck (497.5 Split) "1874"
Znanstveni izvorni članak
Primljeno: 5.IV.1994.

Kruno Prijatelj
HAZU
58000 Split, HR
Kneza Višeslava 24

Autor prvi put objavljuje prilog posvećen slici "Ulični prizor u Splitu" danskoga slikara Petera Kornbecka, signiranoj i datiranoj godine 1874. U časopisu umjetničke kuće "Christie's" u New Yorku donesena je informacija o aukciji pod naslovom "Nineteenth Century Paintings, Drawings and Watercolours" od 15. listopada 1993. s reprodukcijom u boji gore spomenute slike.

Prije nekoliko godina kulturna je rubrika splitskoga dnevnika *Slobodna Dalmacija* imala namjeru iznijeti uz kratke opise i analize niz slika Splita kroz stoljeća od najstarijih prikaza grada u Hrvojevu misalu iz početka 15. stoljeća i na poliptihu venecijanskog slikara Girolama da Santacroe u rukama sv. Dujma iz 1549. do danas. U tom je istom smislu bio ostvaren zanimljiv i vrijedan niz članaka o književnicima koji su pisali o Splitu Anatolija Kudrjavceva, da bi ih isti poslije sabrao i sistematizirao u knjizi "Vječni Split" izdanoj od "Logosa" 1985. godine. Kolebao sam se da li bih prihvatio ponudu, ali je i sam list kasnije od toga odustao. Kad sam razmišljao o toj temi, nametnula su mi se odmah djela trojice umjetnika: Emanuela Vidovića (1870.–1953.), Marina Tartaglie (1894.–1984.) i Ignjata Joba (1895.–1936.). Za prvog je bilo teže izvršiti izbor između njegovih brojnih prikaza voljenog grada od ranijih veduta u maglama ranih zora ili u polumraku smiraja dana, ali sam bio skloniji izabrati jedan od njegovih čudesnih interijera splitskih crkava od katedrale do sv. Križa i Poljuda. Za Tartagliu i Joba nije bilo dvojbe: za prvoga nadahnuti, mistični, usuđujem se reći elgrekovski, mladenački "Marjan kroz masline" iz vremena oko 1920., a za drugoga one koloristički tako intenzivne, a tako sintetične i slikarski duboko doživljene "Gripe" iz 1932., gdje na izgled gotovo neprivlačni motiv poprima neslućene dimenzije.

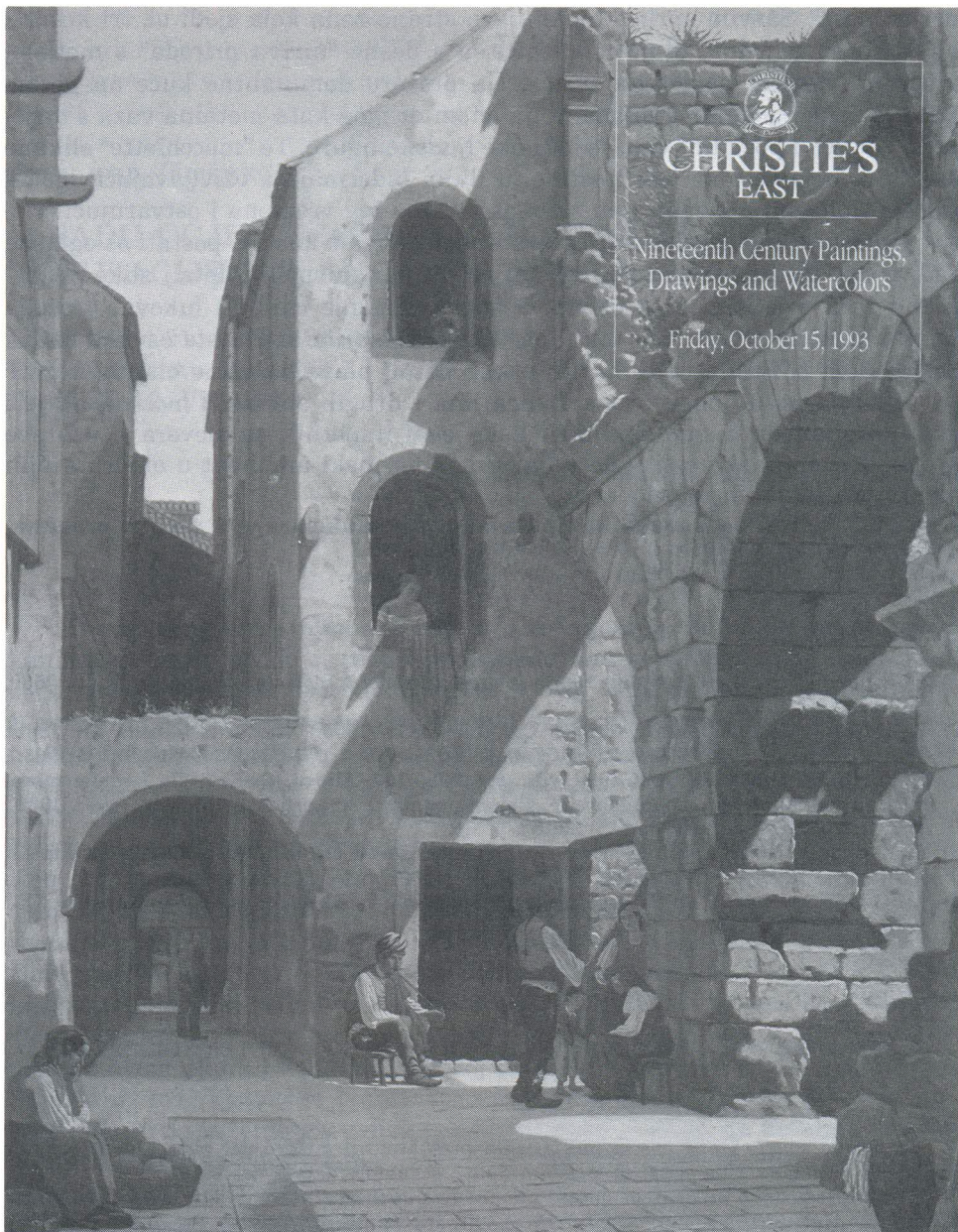
U tom bi okviru ušli sigurno i nevješti, ali duhoviti Bratanićevi splitski pejzaži iz 1846.-48., pa niz slika stranih slikara koji su posjećivali grad, te, naravno, djela mnogih suvremenih slikara. Već sam u svojim mladim godinama bio objelodanio tri splitska motiva stranih autora iz 19. stoljeća: "Peristil" austrijskog umjetnika Rudolfa von Alta iz 1841, "Splitsku luku" Danca Christiana Emila Eckharta iz 1847. i "Peristil" Belgijanca J.B. van Moera iz 1873.¹⁾ Posebne sam priloge kasnije posvetio vedutama Splita ponovno Rudolfa von Alta (1812.-1905.) i Talijana Gabrielea Carellija (1821.-1900.).²⁾ Druge doprinose prikazima Splita, osobito Belgijanca van Moera (1819.-1884.) i Talijana Olivere napisao je Duško Kečkemet.³⁾

Za nekoliko priloga o slikama iz 19. stoljeća u Dalmaciji zahvaljujem kotorsko-dubrovačkim sabiračima braći Rašković, koji drže u Rimu galeriju posvećenu slikarstvu 19. stoljeća. Njima zahvaljujem i informaciju o slici kojoj je posvećen i ovaj prilog.

U časopisu umjetničke kuće "Christie's" u New Yorku donesena je informacija o aukciji pod naslovom "Nineteenth Century Paintings, Drawings and Watercolours" od 15. listopada 1993. s reprodukcijom u boji slike danskog slikara (drugog iz te zemlje nakon spomenutog C. E. Eckharta) Petera Kornbecka "Ulični prizor u Splitu", signirane i datirane godine 1874., veličine 67,4/55,9 cm, a s godinom 1875. na poledini.

Slikar Kornbeck nije nepoznat u slikarstvu Danske prošloga stoljeća. Punim imenom Johan Peter Kornbeck, rođen je u Kopenhagenu 1837. i tu umro 1894. Bio je popularni slikar arhitektonskih motiva i sin poznatog danskog arhitekta Johana Henrika Kornbecka (1807.-1871.). Započeo je studirati arhitekturu, ali je ubrzo odlučio postati slikarom arhitektonskih motiva. Godine 1860. naslikao je pejzaž iz Frederiksborga kojim je bio vrlo zapažen. Putovao je zatim pet godina diljem Italije, pa i po drugim zemljama Europe uključivši i Dalmaciju. Godine 1879. bila mu je na izložbi u Glaspalastu u Münchenu pohvaljena slika "Predvorje samostana kod jezera Garda". Godine 1885. posjetio je i Egipat. Po I. Buhlu nije imao istaknutije kvalitete, ali je bio vrlo plodan, popularan i tražen.⁴⁾

Kornbeckov pejzaž Splita predstavlja dio rimskih lukova sačuvanih od palače cara Dioklecijana u današnjoj Ulici Julija Nepota s prikazom nastavka iste zasvođenog novijim lukovima koji vode k manjem novijem izlazu na sjevernom pročelju careve palače lijevo od Zlatnih vrata. Ako usporedimo sliku danskog umjetnika i današnje stanje, nalazimo u prvom redu stanovite razlike u pogledu slikovite rimske ruševine, u vezi s kojom ne znamo je li nestao dio ruine (što je vjerojatnije), ili je autor slike uzeo sebi određenu "licentiam poeticam". Drukčija je i dominantna kuća s romaničkim prozorima, ali je tu jasno da je ista bila preoblikovana u današnje stanje nešto kasnije. Te bi se manje razlike mogle i dalje nizati. Motiv je ožvjljen ovećom grupom s dva muškarca s crvenim i plavim "turbanima" uz dvije žene i dijete. Stanovit

*Peter Kornbeck "Ulični prizor u Splitu" (1874.)
(snimka slike na katalogu aukcije pod naslovom "Slike, crteži i akvareli iz 19. stoljeća u
Christie's East u New Yorku u listopadu 1993. godine")*

orijentalni prizvuk u odjeći možda je dodatak slikara da bi postigao notu egzotičnosti. Sasvim sprijeda je s lijeve strane žena koja sjedi uz tri košare, od kojih su u jednoj dinje i lubenice, a s desne "mrtva priroda" s metlom, vjedrom i hrpom pometena smeća. Na prozoru dominantne kuće na prvom katu je žena ogoljenih ramena, a na onom drugog kata metalna vaza s cvijećem. U ulici u pozadini vide se još neke ljudske figure. Te "macchiette" slikane su živim bojama i ne bez vještine, u duhu bidermajera oživljavajući ugođaj ulice s tipičnom anegdotskom sklonošću duha tog vremena i ostvarujući "čistu" atmosferu tog detalja starog Splita, koji će malo kasnije postati ozloglašen radi svojih "novih stanara". Čini mi se da je najuspjeliji detalj slike neposredna igra svjetlom, koje oživljava staro kamenje carskih lukova, pročelja kuće i kamene ploče poda ulice, ostvarujući uspjele kontraste osvijetljenih i zasjenjenih površina uz duhovito utkan detalj plave površine bistrog neba.

Vjerojatno u opusu ovoga Danca ima i drugih splitskih motiva, ali je i ovaj dovoljan da bismo zaključili kako ovaj umjetnik sa sjevera – uza sve svoje određene naivnosti – doživljava mediteranski ambijent u okviru svojih diskretnih likovnih mogućnosti.

Gdje je Kornbeckova slika Splita bila prije aukcije i je li na njoj prodana, nisam uspio saznati.

B I L J E Š K E:

- 1) K. Prijatelj, Tri umjetničke slike Splita iz prošlog stoljeća, Slobodna Dalmacija XI., br.2559, Split 1. svibnja 1953.
- 2) K. Prijatelj, Veduta Splita Gabrielea Carellija (1821.–1900.), Kulturna baština XII., Split 1987., 17., str. 155.–159.; K. Prijatelj, "Zalazak sunca u Splitu" Rudolf von Alta (1812.–1905.), Kulturna baština XIV., Split 1989., 19., str. 138.–140. Altova je slika bila i ranije reproducirana u "Auktion Lix – Aquarell – Sammlung eines kaiserlichen Prinzen", Wien 1932., str. 4., tabla 8., pod naslovom "Spalato".
- 3) D. Kečkemet, Crteži Splita i okolice Jan Baptista van Moera iz 1858, Kulturna baština XI, Split 1984, 16, str. 102-111.
- 4) I. Buble, Kornbeck Peter, Thieme-Becker, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler XXI, Leipzig 1927, str. 314.

Kruno Prijatelj:

SPLIT NEL 1874 – UN DIPINTO DEL PITTORE DANESE PETER KORNBECK

Riassunto

In questo saggio viene per la prima volta presentato il quadro del pittore danese Peter Kornbeck, intitolato "Una scena di strada a Split", segnato e datato nel 1874.

Una riproduzione a colori di questo quadro fu pubblicata nella rivista della Casa d'arte "Christie's" di New York con una informazione sull'asta "Nineteenth Century Paintings, Drawings and Watercolours", che era prevista per il 15 ottobre 1993.

Preveo: Ivo Donadini